

Mediterrani 1: Alalia

Uns amables editors m'han demanat fa poc si els podia escriure un llibre sobre algun tema llaminer. Sobre el Mediterrani, per exemple. És clar que podria, com qualsevol persona que haja fet el batxillerat i una carrera de lletres: podria acumular fitxes i lectures, meditar, per no repetir-les, totes les bestieses i banalitats que es diuen habitualment sobre aquesta mar i els seus habitants, i després posar-me a escriure. No sé què en resultaria, i no sé si ho faré. De moment el que passa és que avui mateix traduïa pacientment Tucídides, en benefici d'algunes senyoretetes estudiants de filologia clàssica, i en un dels primers capítols de la *Història de les Guerres del Peloponès*, el meu prosista predilecte diu: "Llavors els focuus van fundar la colònia de Marsella i van vèncer els cartaginesos en la batalla naval d'Alalia". I jo que trac un mapa del Mediterrani antic, i que els dic a les senyoretetes: "Mireu, això és el nord i el sud, l'est i l'oest, i això és Àsia i Àfrica, i això és Europa. I si no s'entén això vol dir que no s'entén res".

El que els explicava és que, vista amb una mica de perspectiva, la història d'aquesta mar i de les terres que l'envolten és una vellíssima successió de relacions, més aviat hostils, entre tres continents i quatre punts cardinals. Que significa també coincidència i hostilitat entre civilitzacions, cultures i manera d'entendre la vida. No sé si el primer moviment és el rapte de la bella Europa a l'om del toro Zeus, que arribà en aquesta banda de l'Helespont procedent de les ribes asiàtiques; o si va ser la seducció d'Helena per Paris de Troia, i la guerra posterior de grecs contra troians, si és que aquesta guerra tingué lloc; o si la relació més antiga va ser la de Creta amb Egipte i amb els grecs micènics que la van destruir: tot això és molt confús, l'Atlàntida s'ha perdut, i Hèrcules vingué de Grècia a Gibraltar a plantar les columnes. Sí que sa-

bem que la batalla d'Alalia va ser el 535 abans del Crist, i que aquesta batalla és, em sembla, el primer enfrontament històric i simbòlic entre colonitzadors grecs i cartaginesos, o siga, mirant les coses de lluny, entre "afroasiàtics" i "occidentals". Els cartaginesos eren fenicis d'Àfrica, semítics i orientals; els focuus de Marsella eren grecs, i amb això està tot dit. A Alalia, en la costa de Còrsega, van guanyar el focuus, però de poc, i poc de profit els va fer perquè eren pocs i estaven lluny de casa. Però era el primer *round*.

El segon assalt, van ser les Guerres Mèdiques, amb Marató i Salamina, la defensa i contraatac de tots els grecs contra els perses decidivament auxiliats per la marina fenícia. No va guanyar l'imperi asiàtic i per això tenim Sòcrates i les tragèdies, el Partenó, la filosofia, i la democràcia. El tercer és la guerra d'Alexandre contra Pèrsia i l'expansió de l'helenisme per Egipte i Síria. El quart, les Guerres Púniques entre cartaginesos i romans, successors dels grecs a la Mediterrània occidental, i a continuació la conquesta romana de tota la riba africana i oriental. El cinquè, no tan conegut, les guerres incessants de Julià l'Apòstata, de Teodosi i del bizantí Justinià contra els perses sassànides. Entremig, hi ha l'arribada de les bandes germàniques, que canvien però no esborren la cara d'Europa. El sisè, la fulminant ofensiva i expansió militar de l'Islam, des d'Àsia i Àfrica fins a Hispània i Sicília. El setè, les croades medievals i el domini marí-

tim i comercial d'italians i catalans (amb les famoses conquestes del cavaller Tirant lo Blanc, gràcies al qual, per única vegada després del romans, el Mediterrani torna a estar unit en fraternitat i concòrdia). El setè, l'expansió de l'imperi turc, que entre el segle XVI i el XIX s'estén des de Magrib fins al Danubi. El vuitè, l'ocupació colonial de tot el nord d'Àfrica, i després de Síria i Mesopotàmia, per part de les potències industrials europees. El nove *round* és el que ara estem contemplant, no sé si en primera fila o ja dins del ring: independència dels països islàmics i retirada o expulsió dels pobladors europeus —poden visitar Tànger o Alexandria: il·lustra molt sobre algunes aplicacions del concepte de catàstrofe—, conflicte àrabo-israelià, socialisme o capitalisme contra integrisme corànic, democràcia contra teocràcia fonamentalista o feudal, control econòmic i descontrol demogràfic. O siga, nord i sud, occident i orient, que és com ha estat sempre.

No se sap com quedarà aquest últim assalt, ni si serà l'últim, ni si el combat acabarà algun dia i, si acaba, qui l'haurà guanyat per punts. No es tracta, tampoc, que els "bons" hagen estat sempre els mateixos, ni menys encara que siguin sempre els "nostres": difícilment es poden considerar "bons" els croats a Palestina o els francesos a Algèria, per exemple. Del que es tracta és de renunciar a la fantasia d'una mar històricament harmònica i fraterna, de saber que la història va amunt i avall i de vegades es repeteix sota diferents capes, i de constatar que hi ha oposicions que són molt profundes i vénen de molt lluny: des de la guerra de Troia o des de la batalla d'Alalia. I si algú pensa que simplifiqui intolerablement, té raó. Però no he dit cap mentida.

Joan F. Mira

